

Individuální vzdělávání a jeho varianta domácí vzdělávání (DV)

Co je to domácí vzdělávání

- vzdělávací proces, realizovaný mimo školu
- vzděláván bývá jeden žák nebo více žáků, zpravidla sourozenců
- vzdělavatelem bývá nejčastěji jeden z rodičů či prarodičů, popřípadě domácí učitel
- žák studuje kurikulem dané učivo

Co je to domácí vzdělávání

- v určených časových intervalech se dostavuje ke zkouškám do školy
- pokud v nich obstojí, získává vysvědčení
- DV je jednou z možností, jedním z typů vzdělávání
- před jeho zahájením je nutno pečlivě zvážit všechny faktory, rizika, schopnosti dítěte pro tento typ studia, schopnosti rodičů vést jeho studium atd.

Důvody pro DV

- zdravotní stav dětí
- působení rodičů v zahraničí (bez přiměřené možnosti vzdělávat děti)
- v roce 1997 přibyla v ČR možnost DV dětí navštěvujících 1.-5.ročník ZŠ bez udání důvodu
- skupina rodičů, kteří volí DV ze světonázorových důvodů (tzv.“ideologové“)
- skupina rodičů, která se domnívá, že bude své děti vzdělávat lépe než škola (tzv.“pedagogové“)

Nástin vývoje situace s DV v ČR

- od šk. roku 1998/1999 pokusné ověřování domácího vzdělávání
- hledání funkčního modelu spolupráce rodin s kmenovými školami
- pravidelné hodnocení výsledků DV jednou za půl roku
- nabídka nepovinných konzultací rodinám prostřednictvím čtyř kontaktních ZŠ zařazených do experimentu
- počet dětí v DV se stabilizoval na asi 350
- jen v několika případech rodiče DV nezvládli nebo zanedbávali.

Školský zákon č. 561/2004 Sb. § 41

- o povolení individuálního vzdělávání (DV) žáka rozhoduje ředitel školy, do které byl žák přijat k plnění povinné školní docházky
- písemná žádost zákonného zástupce žáka
- pouze pro 1. stupeň ZŠ
- povinnost skládání pololetních zkoušek z příslušného učiva na kmenové škole
- ředitel školy může za určitých podmínek zrušit individuální vzdělávání žáka
- výdaje spojené s individuálním vzděláváním hradí zákonný zástupce žáka s výjimkou učebnic, základních školních potřeb a kompenzačních pomůcek

Argumenty pro DV

- každé dítě je jedinečné a vyžaduje individuální a specifický přístup
- DV je pro dítě přirozenější než školní vzdělávání
- pro DV je charakteristická výrazná osobní angažovanost učitele-rodiče
- pro DV je typický pozitivní vztah k dítěti
- celou řadu vzdělávacích dovedností (zejména trivium) nelze rozvinout bez angažovaného rodinného prostředí
- škola neefektivně hospodaří s časem pro žáky (má velké časové ztráty)
- DV umožňuje vyšší a trvalejší vzdělávací angažovanost dítěte

Argumenty pro DV

- škola je odtržena od života více než rodina (vzdělávací dekontextualizace)
- DV umožňuje aplikaci autentické diagnostiky (portfolio, činnostní a kurikulární prvky-učitel nepotřebuje jednoho nebo dva své žáky zkoušet)
- školní zkoušková diagnostika je silným stresorem
- výrazný školní neúspěch znamená propadání, propadání znamená opakování téhož
- ve škole jsou zpravidla úspěšní žáci ještě úspěšnějšími a neúspěšní trvaleji neúspěšnými
- za nejdůležitější podmínky DV je považována pevná citová vazba mezi rodičem a dítětem, vřelá a akceptující atmosféra a bezprostřední pomoc a podpora, které se dítěti dostává

Argumenty ve prospěch školního vzdělávání

- důvody ekonomické
- přirozená novověká (moderní) tradice
- kvalifikovanost učitelů (specifická odborná, pedagogicko- psychologická a osobnostní kultivace)
- riziko problémové rodiny při DV
- „skleníkové podmínky“ v rodině (limitovaný prostor pro rozvoj komunikativních, kooperativních a dalších sociálních dovedností)
- dítě se potřebuje naučit jednat a vycházet také s jinými dospělými než s rodiči
- musí umět přijímat a respektovat pravidla sociálního soužití (škola umožňuje pocity společného sdílení, společných zážitků)

Argumenty ve prospěch školního vzdělávání

- škola zprostředkovává žákům společné poznatky a hodnoty, které musejí sdílet všichni členové společenství, mají-li si navzájem alespoň trochu rozumět a má-li společenství přetrvávat
- dítě potřebuje pevnou strukturaci míst, osob a rolí bez konfúzí, t.j. zaměňování rolí (matka-učitelka, matka-kamarádka či partnerka)
- škola umožňuje dítěti vytvořit si jinak strukturovaný pohled na sebe sama a svět kolem, než to dělá uzavřenější prostředí rodiny
- základy primární socializace vytvořené v rodině potřebují konfrontaci a rozvoj v procesu sekundární socializace mimo rodinu

Argumenty ve prospěch školního vzdělávání

- škola není jen místem plným anonymity, ztráty odpovědnosti, neosobních kontaktů s učitelem, prostředím ohrožujícím dítě stresem, šikanou a nebezpečím drog
- škola učí dítě například podřizovat se nadosobním pravidlům, pokynům, principům
- škola učí děti oceňovat systematicčnost, formu, model a další obecněji platné poznatky a hodnoty
- společnost si „vytvořila“ školu proto, že potřebuje, aby její členové úsporně, bez zbytečných ztrát, v relativní bezpečí získávali způsoby myšlení a dispozice k chování, které nelze získat jinde nebo jen s vynaložením příliš velkých nákladů .

Literatura

- Asociace pro domácí vzdělávání (www.domaciskola.cz)
- Domácí vzdělávání aneb škola bez zvonění?
- (Škola): Dobromysl (www.dobromysl.cz)
- Internetové periodikum Nová Budeč (www.nova-budec.szm.com)
- Mertin, V. Pedagogicko-psychologické aspekty individuálního vzdělávání. Pedagogika, 2003, č. 4, str. 405-417.
- Štech, S. Škola, nebo domácí vzdělávání? Pedagogika, 2003, č. 4, str. 419-435.